

Državni izpitni center

M 0 7 1 2 0 1 1 4

I SESSIONE D'ESAME

**SLOVENO COME LINGUA SECONDA
NEL TERRITORIO BILINGUE
DELL'ISTRIA SLOVENA**

SOLUZIONI

12 giugno 2007

MATURITÀ GENERALE

Moderirana različica

Izpitna pola 1**A – bralno razumevanje**

1. DA
Bilo je pomembno, prelomno, ker so na novo definirali planete in ugotovili, da Pluton ni več planet. (Po smislu.) **(1 + 2) 3 točke**
2. Ker ne ustreza novi definiciji planeta, po kateri naj bi imelo telo med drugim skoraj okroglo obliko in je počistilo okolico svoje orbite./Odkritje, da Pluton kroži v roju teles t. i. Kuiperjevega pasu in da tudi sam pripada tem telesom. (Po smislu.) **5 točk**
3. (Ima skoraj okroglo obliko in) da ni počistil okoli svoje orbite. (Po smislu.) **4 točke**
4. Ob odkritju Eride, ki kroži okoli Sonca daleč za Plutom. (Po smislu.) **3 točke**
5. 1930, ker so še slabo poznali razmere v zunanjih predelih Osončja. (Po smislu.) **(1 + 3) 4 točke**
6. Da so v času spremenljive, da se z novimi odkritji popravljajo ali celo zanikajo stare ugotovitve. (Po smislu.) **5 točk**
7. majhna telesa (ki niso planeti)/vsa telesa, ki niso asteroidi, kometi, transneptunska telesa (Brez vrednotenja, sodb.) **3 točke**
8. začudenje nad odločitvijo astronomov **3 točke**

B – poznavanje jezika in tvorjenje besedila

1. Z zanimanjem smo si ogledali sončev mrk.
Bil je lep, sončen dan.
(Po smislu.)

Vsaka pravilna rešitev 1 točko, skupaj **2 točki**.

2.

Samostalnik v imenovalniku ednine	Samostalnik v rodilniku množine
osončje	osončij
obzorje	obzorij
ciklus	siklusov
jedro	jeder
telo	teles
dan	dni
krogla	krogel
komet	kometov

Vsaka pravilna rešitev 0,5 točke, skupaj **4 točke**.
(Zaokrožiti navzgor.)

3. Pojavila se je potreba po novi definiciji *planetov*.
DESNI PRILASTEK V PREDMETU

Planeti so vesoljska telesa, ki krožijo okrog sonca.
OSEBEK

Pluton je v družini *planetov* izstopal zaradi skromne velikosti ter razpotegnjene in znatno nagnjene orbite.
DESNI PRILASTEK

Vsaka pravilna rešitev 1 točko, skupaj **3 točke**.

4. *Med kroženjem planetov okoli Zemlje* pride včasih do mogočnega nebesnega pojava.
(Medtem) Ko planeti krožijo okoli Zemlje ... **(2 točki, vse ali nič.)**

5. 24. 08. 2006 – štiriindvajseti avgust dva tisoč šest/ štiriindvajseti osmi dva tisoč šest
12 planetov – dvanajst planetov
iz 75 držav – iz petinsedemdesetih držav
3476 km – tri tisoč štiristo šestinsedemdeset kilometrov

Vsak pravilen zapis 1 točko, skupaj **4 točke**.

6. Že zdavnaj ugotavljajo, da je Zemlja prenaseljena.
Pozno jesensko sonce nas je prijetno grelo v hrbet.
Na Lunino površje je človek prvič stopil v 20. stoletju.
Poleg planetov sestavlja Osončje še njihovih 158 naravnih satelitov.
V zimsko noč je svetila velika polna luna.

Vsaka pravilna rešitev 1 točko, skupaj **5 točk**.

7. Tako so se na 26. generalnem zasedanju Mednarodne astronomske
(.....) ~~~~~ .....

unije v Pragi odločili astronomi.
..... ~~~~~ .....

Vsaka pravilna podčrtava 0,5 točke, skupaj **4 točke**.
(Zaokrožiti navzgor.)

8.

Glagol	Nedoločnik	Sedanjik (1. os. ed.)	Velelnik
obdržale	obdržati	obdržim	obdrži
postala	postati	postanem	postani
izstopal	izstopati	izstopam	izstopaj

3 pravilne rešitve v vrstici 2 točki, 2 pravilni rešitvi v vrstici 1 točka, skupaj **6 točk**.

9. astronomija: znanost, ki raziskuje nebesna telesa, zvezdoslovje, zvezdoznanstvo
astrologija: prerokovanje človekove usode iz (položaja) zvezd
Po smislu, vsaka pravilna rešitev 2 točki, skupaj **4 točke**.

10.

Beseda	Protipomenka
blizu	daleč
viden	neviden/zakrit
odkriti	prikriti, zakriti, pokriti
več	manj

Vsaka pravilna rešitev 1 točko, skupaj **4 točke**.

11.

Samostalnik	Pridevnik
planet	planetaren/planetarni, planeten/ni, planetov/-a, -o
vesolje	vesoljski
telo	telesen/telesni
astronom	astronomski

Vsaka pravilna rešitev 1 točko, skupaj **4 točke**.

12. *Potreba po novi definiciji planetov je postala še posebej pereča, ko so astronomi lani odkrili telo 2003 UB313 – Erida, ki okoli Sonca kroži daleč za Plutonom.*
IZPIS
ko so astronomi lani odkrili telo 2003 UB313 – Erida
ki okoli Sonca kroži daleč za Plutonom
POIMENOVANJE
časovni odvisnik
prilastkov odvisnik
Vsak pravilen izpis 1 točka, vsako pravilno poimenovanje 1 točka, skupaj **4 točke**.

13. Besedilna naloga

Tvorjenje besedila**15 točk**

NOVICA

VSEBINA

do 10 točk

Naslov

1 točka

Navedba podatkov: 26. *generalno zasedanje Mednarodne astronomske unije; v Pragi; 24. avg. 2006*

6 točk

Tema srečanj: redefiniranje termina planet; povzetek definicije planeta in pritlikavih planetov; Pluton je postal pritlikavi planet; zaradi novih odkritij se v znanosti spreminjajo in dopolnjujejo spoznanja

Objektivnost

3 točke

Sedanji čas v definiciji, sicer pretekli čas

JEZIK

do 4 točke

Jezikovna pravilnost

(za 4 isto-/raznovrstne napake minus 1 točka)

DOLŽINA BESEDILA

1 točka

(+/- 11 besed in več minus 1 točka)

Izpitna pola 2

Slušno razumevanje

Transkripcija besedila

(Izhodiščno besedilo prirejeno po Wikipediji, prosti enciklopediji: <http://sl.wikipedia.org>)

Limóna (znanstveno ime *Citrus limon*) je drevo iz rodu citrusov (družina Rutaceae) in njegov sadež. Drevesu pravimo tudi limónovec. Je plod davnega križanja, verjetno med pomelom in citrono, a že stoletja uspeva kot samostojno drevo, ki se razmnožuje s podtaknjenci in cepljenjem.

Limono v svetu gojijo v nešteti različicah, ki jih baje niti botaniki več ne registrirajo. Bistvene razlike med novimi različicami so namreč večinoma le v zunanjem videzu, medtem ko ostanejo prehrabne lastnosti in ekonomska pomembnost praktično nespremenjene. Limono namreč zelo redko uživamo kot svež sadež, zato manjše spremembe okusa niso pomembne.

Splošno se limone delijo v rumene in zelene, a gre za izključno komercialno delitev, saj rastejo na istem drevesu. Zelena limona se razvije iz poletnega cvetenja drevesa, ki se ga umetno povzroča z namerno popolno štiridesetdnevno sušo med junijem in julijem. Tako se pridobivajo poletne limone, ki imajo tanek zelen olupek in zelo sočno meso. Prenesejo dolga potovanja in skladiščenja, zato se izvažajo po vsem svetu. Njihove »sestre«, običajne rumene zimske limone, navadno služijo potrebam domačega trga. Tako izkoriščanje drevesa precej skrči njegovo življenjsko dobo, a je zelo donosno in zato splošno v navadi.

Limona je manjše drevo, visoko od 3 do 6 metrov. Mladi poganjki in cvetni lističi so vijoličasti. Plod je rumene barve, v notranjosti brezbarven, ovalne do skoraj okrogle oblike, navadno z vzboklino pri peclju in ošiljenim krajcem na nasprotni strani. Olupek je lahko grobo hrapav ali gladek, na notranji strani bolj ali manj obložen z belo spužvasto plastjo, imenovano albedo, ki ni užitna. Rastlino ponekod gojijo v okrasne namene, a na splošno se nasadi vzdržujejo za pridobivanje sadežev.

V ugodnih podnebnih pogojih obrodi limona dvakrat letno. Spomladansko cvetenje, iz katerega zrastejo najboljši sadeži, traja vsaj dva meseca. Prav toliko časa lahko zreli sadeži počakajo na veji, da se jih obere, kar dovoljuje sistematično obiranje skozi vso zimo, od novembra do aprila ali maja. Drugo cvetenje, ki je v komercialnih nasadih siljeno, poteka avgusta in septembra, plodovi pa se začnejo pobirati maja, takoj po zadnjih zimskih sadežih.

Povprečno je pri limoni le 57 % užitne snovi, saj odpade do 40 % teže na olupek in 3 % na semena. Seveda je pri tem potrebno upoštevati, da gre le za povprečje, saj se odstotki pri različnih vrstah občutno spreminjajo. Podatek pa da razumeti, da se limona ne goji samo za pridobivanje soka in citronske kisline. Iz olupkov izdelujejo kandirano sadje in pridobivajo esence ter pektin. Iz semen pridobivajo olje, ostanki pa gredo v predelavo za živalsko krmo.

V ugodnih pogojih dá odraslo drevo od 600 do 800 plodov letno. Limonin sok predstavlja od 40 do 50 % sadeža. Je rumena do svetlozelena tekočina kislega okusa, ki vsebuje do 8 % citronske kisline, manjše količine drugih organskih kislin, okoli 3 % sladkorja in obilo vitaminov, predvsem C-vitamina. Pred uporabo limonin sok pasterizirajo ali koncentrirajo. Pasteriziran sok, ki je brez konzervansov obstojen vsaj eno leto, se uporablja kot dodatek jedem in pijačam. Koncentrirani sok gre navadno v nadaljnjo industrijsko predelavo za nekatera jedila in pijače.

Limonino esenčno olje je rumena tekočina z izrazitim vonjem po limoni, ki je popolnoma topljiva v alkoholu. Sestavljeno je pretežno iz limonina (90 %). V industriji ga deterpenirajo bodisi z vakuumsko destilacijo kot tudi s pomočjo topilnih sredstev. Tako prečiščeno olje se uporablja predvsem v živilski industriji (likerji, slaščice) in za izdelavo parfumov. Industrija čistilnih sredstev in detergentov se poslužuje olja pred deterpenacijo in ga celo redči s cenejšimi snovmi, na primer s parafinskim oljem.

Še veliko pred moderno farmakologijo se je limona uporabljala tudi v zdravilstvu. Ko še ni bilo znano, kaj so vitamini in kako koristijo zdravju, so limono že uporabljali kot zdravilo. Limonin sok je veljal predvsem za učinkovito sredstvo proti krvavitvam odprtih ran in za čiščenje gnojnih izcedkov. Limona je bila nenadomestljiva pri zdravljenju skorbuta, kar so dobro vedeli že antični pomorščaki, ki so se pred vsakim daljšim potovanjem redno zalagali s tem sadjem.

Na Siciliji, ki ima velike težave s preskrbo pitne vode, je že od nekdaj veljalo, da se vse zaloge pitne vode redno oskrbujejo s svežimi polovicami limone. Ljudje so iz izkušnje vedeli, da limona razkužuje vodo, moderne znanstvene razlage pa so to tudi potrdile. Morda izvira prav iz teh starih običajev navada, da še dandanes serviramo vodo z rezino limone.

1.	DA		1 točka
2.	vijoličasti		1 točka
3.	albedo	1 točka	
	NE	1 točka	skupaj 2 točki
4.	dvakrat letno	1 točka	
	od novembra do aprila, maja	1 točka	skupaj 2 točki
5.	Z ustreznimi pogoji (temperaturo, vlago) vplivati na cvetenje. (Po smislu.)		2 točki
6.	Kandidat našteje 4 od ponujenih možnosti: sok, citronska kislina, kandirano sadje, esence, pektin, olje, živalska krma 4 pravilne rešitve – 2 točki 3 pravilne rešitve – 1 točka 2 pravilni rešitvi in manj – 0 točk		2 točki
7.	DA		1 točka
8.	(v živilski industriji) za izdelavo likerjev in slaščic, za izdelavo parfumov, v industriji/za izdelavo čistilnih sredstev in detergentov (Po smislu.) Za 2 točki kandidat navede vsaj dve možnosti. Če kandidat navede eno možnost, potem 1 točka.		2 točki
9.	NE		1 točka
10.	Vse zaloge pitne vode redno oskrbujejo s svežimi polovicami limone. (Po smislu.)		2 točki
11.	postreči		2 točki
12.	predstavitev		1 točka
13.	Limona, njen opis in njena uporabnost (Po smislu.)		1 točka

Izpitna pola 3**Daljši pisni sestavek**

Vsebina 20 točk, jezikovna pravilnost 5 točk, zgradba 7 točk, slog 3 točke; skupaj 35 točk

Vsebina	a) Naslov	do 1 točke
	b) Oznaka Tantadruja in drugih norčkov (Luka Božorno-boserna, Rusepatacis, Matic Enaka Palica); oznaka Balerine	do 4 točke
	c) Primerjava književnih oseb	do 4 točke
	č) Kratak povzetek zgodbe oz. dogodkov, v katerih se izraža značaj oseb in njihovo dojemanje sveta	do 4 točke
	d) Kako jih sprejema okolje, vrednotenje	do 4 točke
	e) Aktualizacija	do 3 točke
Jezikovna pravilnost	Za 4 isto-/raznovrstne napake = minus 1 točka (največ minus 5 točk)	do 5 točk
Zgradba	Logična povezanost besedila (koherenca) = do 3 točke	do 7 točk
	Logična členjenost besedila – odstavčnost = do 2 točki	
	Dolžina besedila (400–600 besed) = do 2 točki (minus 1 točka za +/- 50 besed; največ minus 2 točki)	
Slog	Živahnost, ustreznost besedišča = 1 + 1 točka	do 3 točke
	Jasnost = 1 točka	